

23. apríl 2020

Koronavírus si vyberá svoju daň

Mimoriadna prognóza daňových a odvodových príjmov na roky 2019 - 2023

Jaroslav Bukovina, Michal Havlát

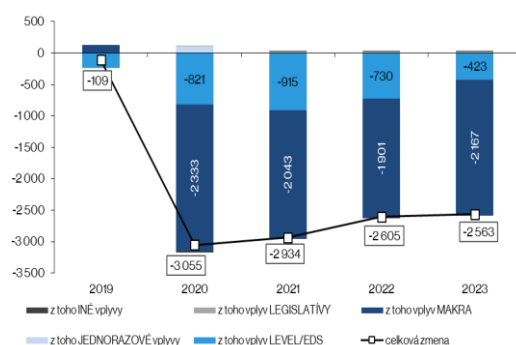
Kým v roku v 2019 rástli daňovo-odvodové príjmy o 5,7 %, koronavírus ich v tomto roku siahne do poklesu o 6,9%. Hlavným dôvodom je výrazný prepád slovenskej ekonomiky. Prognóza predpokladá podobnú mieru poklesu ziskovosti a ochoty platiť dane ako v roku 2009. Výpadok príjmov prehĺbia aj ekonomické opatrenia na zmiernenie dopadov koronavírusu na slovenskú ekonomiku. Od roku 2021 predpokladáme pomalé oživenie príjmov v súlade s opätovným rastom ekonomickej aktivity. Oproti odhadom z februára, teda pred vypuknutím koronavírusu na Slovensku, poklesli príjmy takmer o 3,1 mld. eur v tomto roku. Neistotu spojenú s vývojom aktuálnej recesie pretavujeme aj do alternatívnych scenárov. V prípade horšieho vývoja môže byť pokles príjmov v tomto roku ešte výraznejší a to až o 3,7 až 4,2 mld. eur.

Porovnanie aktuálneho odhadu s februárovou prognózou

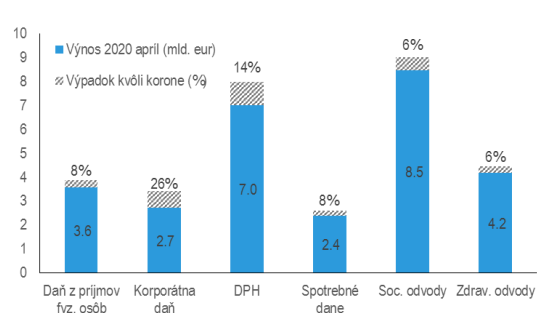
Ak sa pozrieme na najbližšie tri roky, v porovnaní s poslednou prognózou budú daňové a odvodové príjmy nižšie o 3,1 mld. až 2,6 mld. eur (Graf 1). Na celom horizonte prognózy ťahá príjmy nadol prepád ekonomickej aktivity. Skúsenosť z roku 2009 ukazuje, že počas výrazného ekonomického prepádu klesajú príjmy výraznejšie než samotné daňové základne. Táto skúsenosť je v podobnej miere premietnutá v tejto prognóze do poklesu efektívnej daňovej sadzby (EDS). Oproti februárovej prognóze sú najvýraznejšie poklesy pri korporátnej dani o viac ako štvrtinu a pri dani z pridanej hodnoty (DPH) s výpadkom 14 %. Pokles trhu práce zníži príjmy Sociálnej poisťovne a zdravotných poisťovní o 6 %. Mestám a obciam uberie aktuálna kríza 8 % príjmov naviazaných na dane z príjmu fyzických osôb. (Graf 2).

Celosvetová pandémia ukrajuje z príjmov štátu

Graf 1: Zmena prognózy daňovo-odvodových príjmov oproti februáru 2020 (mil. eur)

Graf 2: Výpadok jednotlivých príjmov kvôli koronavírusu v roku 2020 (% z výnosu, mld. eur)

zdroj: IFP, UloziskoIFP

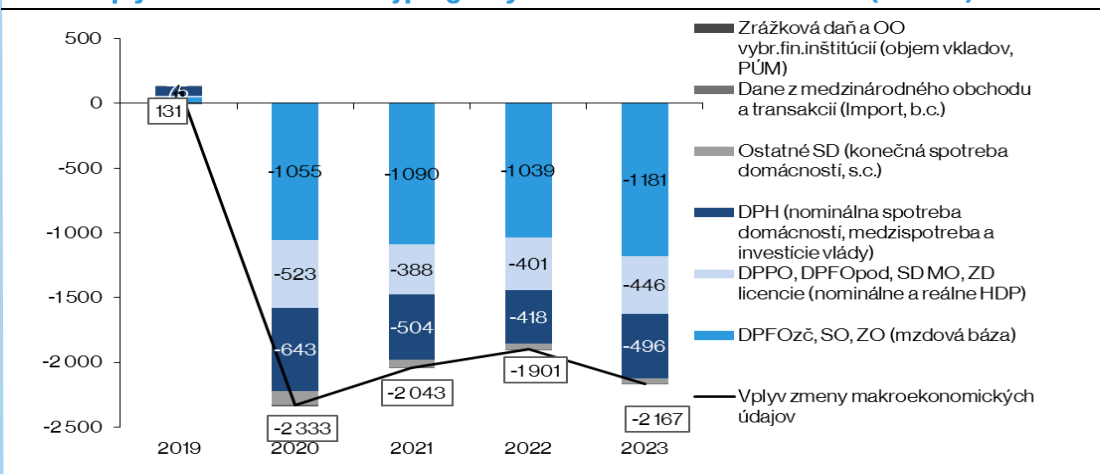
Príjmy znižuje prepád domácej spotreby a zahraničného dopytu

Makroekonomický vývoj je zodpovedný za gro celkového výpadku príjmov na celom horizonte (Graf 3). Výrazne negatívne je zasiahnutá spotreba domácností aj trh práce. Aj napriek očakávanému oživeniu rastu od druhej polovice 2020 sa časť negatívnych ekonomických dopadov koronavírusu nepodarí dobehnúť. Kvôli nižším cenám energií klesne aj cenová hladina, čo má negatívny vplyv na väčšinu daňových základní. Čerpanie dávok ošetrovného a nemocenského kompenzuje výpadok príjmov domácností počas

choroby alebo starostlivosti o príbuzného. Zároveň však spôsobujú dodatočný výpadok na daniach a odvodoch naviazaných na trh práce.

Graf 3: Vplyv makroekonomickej prognózy na aktualizáciu odhadu daní¹ (mil. eur)

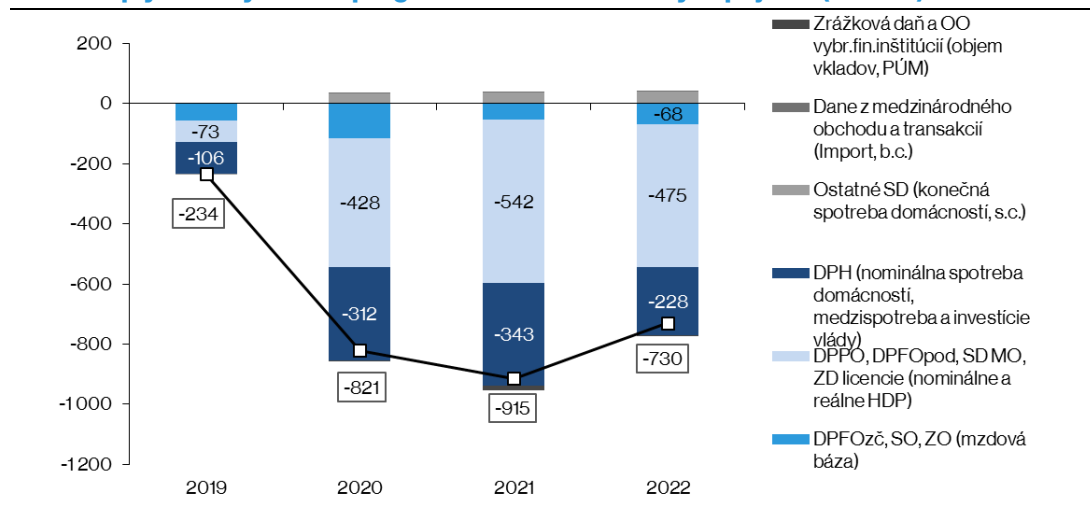

zdroj: IFP, UloziskoIFP

EDS je ťahaná dole výraznejšou recesiou

Pandémia znižuje daňovo-odvodové príjmy na celom horizonte aj cez efektívne daňové sadzby (Graf 4). Ziskovosť privátneho sektora, od ktorej sa odvíja korporátna daň výrazne reaguje na hospodársky cyklus², čo sa podobne ako v 2009 prejaví vo výpadku firemnej dane nad rámec makrozákladne³. Pri DPH taktiež premietame zhoršenie EDS na úrovni poklesu v roku 2009. Dodatočným rizikom pre výber daní a odvodov sú odklady platieb, ktoré môže byť náročné splácať po uplynutí obdobia pandémie.

Graf 4: Vplyv zmeny EDS na prognózu daňovo-odvodových príjmov (mil. eur)

zdroj: IFP, UloziskoIFP

Výdavkové opatrenia zapracované do makrozákladne

Hlavné legislatívne opatrenia na zmiernenie vplyvov krízy znižujú priamo príslušné makroekonomické veličiny. Opatrenia smerujú najmä na zlepšenie likvidity podnikateľov a zamestnancov. Výdavkové opatrenia, ako napríklad preplatenie hrubej mzdy

¹ Dane sú zaradené do jednotlivých kategórií podľa toho, ktorý makroekonomický agregát má na ne najvýraznejší vplyv. SD = spotrebné dane, DPFOpod = DPFO podnikanie, DPFOzč = DPFO závislá činnosť, SD MO = spotrebná daň z minerálnych olejov, SO= sociálne odvody, ZO= zdravotné odvody.

² Viď napr. Výškrabka: Tax revenues sensitivity to economic activity, IFP 2017.

³ Dostupná makrozákladňa HDP-kompenzácie je širšia a menej volatilný koncept než ziskovosť podnikov.

zamestnancov čerpajúcich PN alebo OČR, náhrady miezd a príspevky pre živnostníkov podľa poklesu tržieb či zatvorené prevádzky, spôsobia výpadok na daniach a odvodoch cez poníženú mzdovú bázu. Ostatné opatrenia majú zväčša dočasný hotovostný vplyv na verejné financie (odklady odvodov resp. odpustenia preddavkov). Započítanie neuplatnených strát v rámci aktuálnych daňových priznaní bude mať aktuálny vplyv na výsledok za rok 2019⁴. Legislatívne opatrenia zapracované priamo do daňovej prognózy (mimo vplyvov zapracovaných cez makroekonomickú prognózu) majú len malý negatívny vplyv 8 mil. eur⁵.

Baliček prvej pomoci	
č. Opatrenie ⁶	Zapracovaný vplyv
1 Príspevok na udržanie zamestnanosti - 80% hrubej mzdy (zatvorené prevádzky)	zapracované v makre
2 Príspevky pre SZČO a zamestnancov podľa poklesu tržieb	zapracované v makre
3 Poskytnutie bankových záruk na pôžičky	bez priameho vplyvu na deficit
4 Štát pre zamestnancov v karanténe, ktorí čerpajú PN alebo OČR, uhradí 55% z ich hrubej mzdy - zamestnanci s PN a OČR - ušlé odvody PN a OČR	zapracované v makre
5 Odklad platby odvodov za zamestnávateľa pri poklese tržieb o viac ako 40% - zamestnanci - SZČO	legislatíva s hotovostným vplyvom v rámci 2020
6 Odpustenie preddavkov dane z príjmu pri poklese tržieb o viac ako 40% - daň z príjmov právnických osôb - SZČO	legislatíva s hotovostným vplyvom
7 Možnosť započítania doteraz neuplatnenej daňovej straty za 2015-2018	legislatíva s aktuálnym vplyvom v roku 2019

Vývoj hlavných daní a odvodov

Výpadok korporátnej dane...

Výnos korporátnej dane na rok 2020 znižujeme v porovnaní s poslednou prognózou o 710 mil. eur. Na základe daňových priznaní podaných do konca marca revidujeme odhad zaplatenej dane roka 2019 nadol o takmer 50 mil. eur. Pre rok 2020 predpokladáme prepad ziskov na úrovni roka 2009. Od roku 2021 bude tempo rastu korporátnej dane nižšie než rast ziskov, pretože základ dane bude znižovať umorenie strát za rok 2020. Na celom horizonte prognózy je pozitívnym vplyvom zníženie čerpania odpočtu na vedu a výskum kvôli nižšiemu základu dane firiem.

... aj DPH bude väčší ako v roku 2009

Značný výpadok DPH odzrkadľuje pokles v spotrebe domácnosti, investíciách a zníženej ochote platiť dane. Ročná efektívna daňová sadzba poklesne v roku 2020 na 14,7 % v dôsledku zhoršenia likvidity podnikateľov, miernemu nárastu nezaznamenatej ekonomiky a celkovej nižšej ochoty platiť dane, ale aj výpadku výnosu zo spotreby, ktorý nie je plne zachytený v makrozákladni (Graf 5). Rozsah poklesu EDS a rovnako aj návrat na predchádzajúce úrovne reflektuje dynamiku rokov 2009 a 2010. Negatívny vplyv z ekonomického vývoja na príjmy DPH by mal postupne vyprchať. Spotreba domácnosti

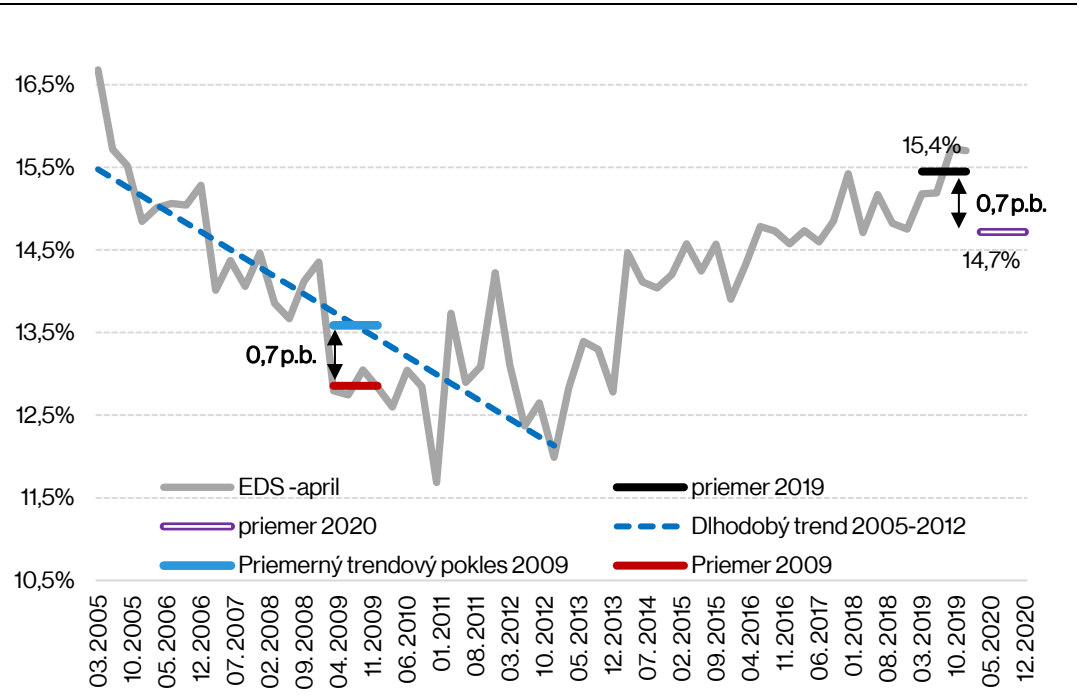
⁴ Subjekty aktuálne podávajú daňové priznania za ukončený rok 2019, v rámci čoho si môžu započítať straty.

⁵ Odklad daňových kontrol (-13 mil. eur) vyvažuje pozitívny vplyv z presunu podania priznania dane z motorových vozidiel (+5 mil. eur), pretože k výpadku príjmov (-5 mil. eur) z presunu dôjde už v roku 2019.

⁶ Opatrenie č. 6 a 7 z tabuľky prvej pomoci neboli v čase konania daňového výboru schválené vládou a preto sa uvádzajú ako memorandová položka nevstupujúca priamo do daňovej prognózy. Opatrenie č. 5 má len hotovostný vplyv na verejné financie a neovplyvňuje aktuálny deficit verejnej správy za rok 2020.

prekoná úroveň z roku 2019 už v budúcom roku. K oživeniu investícií dôjde až na konci prognózovaného horizontu.

Graf 5: Efektívna daňová sadzba DPH (%)

zdroj: IFP, UložiskoIFP

Trh práce tlačí nadol odvody...

Zníženie prognózy sociálnych a zdravotných odvodov je spôsobené výrazným prepadom na trhu práce. Aktívne opatrenia vlády vo forme zvýšených PN a OČR alebo príspevkov na udržanie zamestnanosti sa premietnu do výrazného spomalenia rastu miezd. Tento vplyv je doplnený prepadom v zamestnanosti. Pri sociálnych odvodoch sa navyše ráta s nižším splácaním dlžného poistného z minulých rokov tiež na základe skúsenosti z predchádzajúcej krízy. Pozitívne naopak pôsobí jednorazový príjem z oddľžovania nemocníc v januári 2020. Posun platenia odvodov v rámci nových legislatívnych opatrení má vplyv len na mesačnej báze a nemal by viesť k ročnému výpadku.

... aj dane z práce

Trh práce sa negatívne podpísal aj na výnose daní z fyzických osôb zo závislej činnosti. Podobne ako pri odvodoch, nelichotivý vývoj trhu práce aj zvýšené čerpanie OČR a PN sú hlavnými faktormi zodpovednými za úpravu výnosu. Vplyv poklesu miezd je navyše zväčšený progresivitou zdanenia. Medzi avizovanými opatreniami tu pôsobia hlavne odklady priznání a možnosti asignácie 2 % z dane, ktoré ovplyvnia len hotovostný príjem na mesačnej báze.

Krízou zasiahne živnostníkov

Pandémia podrazila nohy aj slubne sa vyvíjajúcemu výnosu dane u živnostníkov. Pozitívne očakávania z dôvodu rastu počtu živnostníkov poklesnú počas nasledujúceho obdobia. Prerušenia alebo pozastavenia živnosti budú mať negatívny efekt na výnos dane v nasledujúcom roku. Do ďalších rokov očakávame postupný návrat k predkrízovým hodnotám vďaka záchranej sieti pre živnostníkov, ako aj pretrvávajúcej atraktívnosti tohto typu zamestnania, najmä z dôvodu paušálnych výdavkov.

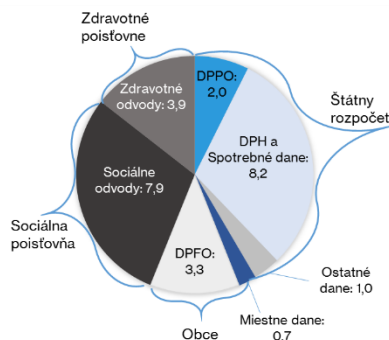
Výpadku sa nevyhli ani spotrebné dane

Smerom nadol revidujeme aj odhad výnosu všetkých spotrebných daní. V plnej miere do odhadov premietame prepád ekonomiky a spotreby domácností. Výnimkou je miernejší pokles spotrebnej dane z tabakových výrobkov, kde neočakávame výraznejšiu zmenu spotrebiteľských návykov.

Medziročný vývoj daní a odvodov

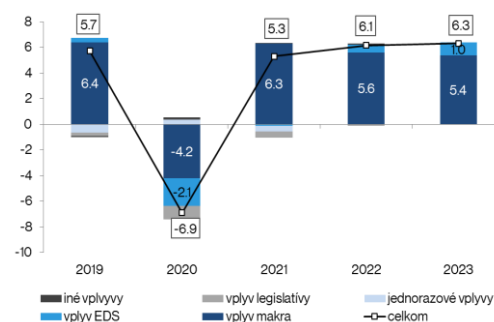
Pandémia koronavírusu vymaže oproti predošlému roku 2 mld. eur z celkových príjmov verejnej správy približne na úroveň 27 mld. eur (Graf 6). Výpadok pocíti najmä štátny rozpočet, ktorému bude chýbať 1,6 mld. eur kvôli prepadu výnosu dane z pridanej hodnoty (DPH) a korporátnej dane. Celkovo príjmy v roku 2020 medziročne poklesnú o takmer 7 % (Graf 7). Viac než polovica poklesu ide na vrub ekonomického vývoja v podobe výpadku domácej spotreby, kým prepad ziskov firiem a rast nezamestnanosti súvisí najmä s poklesom zahraničného dopytu. Zhoršenie efektívnej daňovej sadzby (EDS) spôsobuje tretinu ročného výpadku. Legislatívne opatrenia prijaté ešte v roku 2019 prispievajú k poklesu o 1 percentuálny bod. Od roku 2021 očakávame oživenie rastu príjmov v súlade s ekonomickým vývojom.

Graf 6: Dane a odvody za rok 2020 (mld. eur)

zdroj: IFP, UloziskoIFP

Graf 7: Rast daní a odvodov (y-o-y; %)

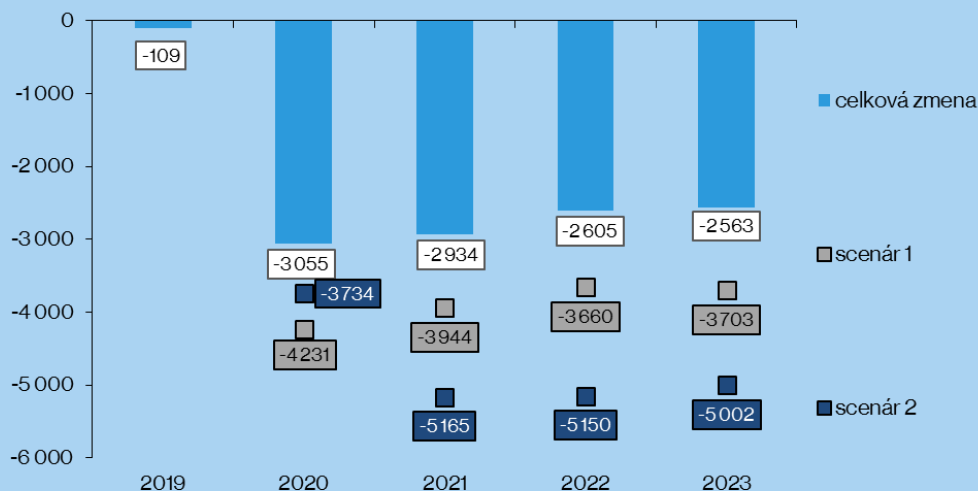

zdroj: IFP, UloziskoIFP

Box 1: Rizikové scenáre prognózy daní

Prognóza je v súčasnosti spojená s veľkou dávkou neistoty, preto ponúkame nad rámec prognózy dva dodatočné scenáre vývoja príjmov vsúlade so scenármi v makroekonomickej prognóze. Predpoklady o vplyve efektívnych sadziieb aj legislatívnych opatreniach ponechávame na úrovni základného scenára, pretože hlavné legislatívne opatrenia sú zapracované v príslušných makrozákladniach. Rizikové scenáre by viedli k výpadku 3,7 až 4,2 mld. eur v roku 2020 (Graf 8). Dlhšia recesia odzrkadlená v scenári 2 by viedla k výpadkom okolo 5 mld. eur od roku 2021.

Graf 8: Zmena prognózy daňovo-odvodových príjmov oproti februáru (mil. eur)

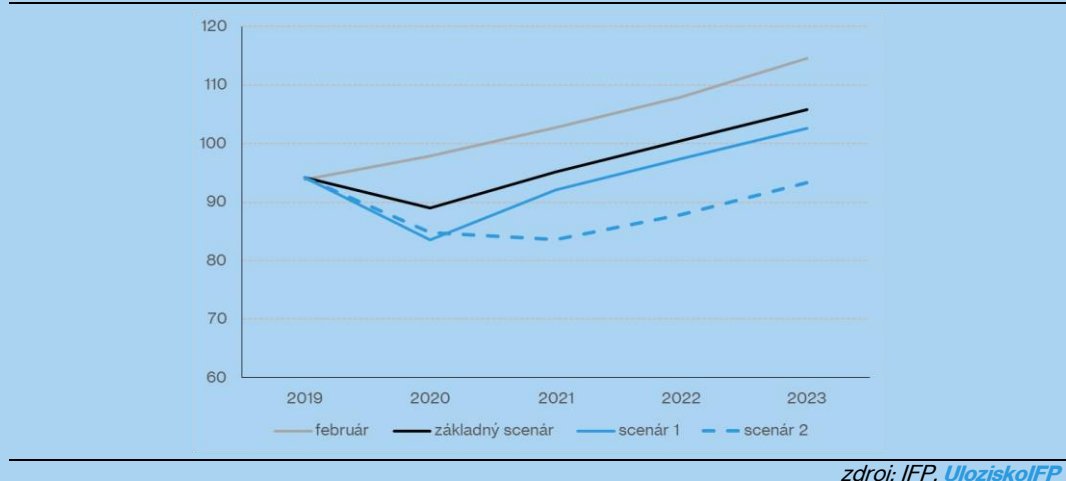

zdroj: IFP, UloziskoIFP

V porovnaní so základným scenárom, prvý scenár (Graf 9) predpokladá hlbší pokles HDP a daňových makrozákladní kvôli dlhšie trvajúcim karanténym opatreniam (3 mesiace). Nižšia spotreba by viedla k hlbšiemu výpadku DPH a spotrebných daní a prehĺbeniu problémov vo vybraných sektoroch s vplyvom na ďalší pokles zamestnanosti a ziskov podnikov. V roku 2021 by nasledovalo podobne rýchle oživenie ako v základnom scenári. Druhý scenár pracuje s dvojmesačnou dĺžkou pandémie, ale oživenie na celom horizonte bude pomalšie na rozdiel od základného scenára. Tento vývoj má negatívnejší vplyv na trh práce a zisky firiem. Podobne ako v roku 2009 môže nastať obmedzenie investícií a tvorba väčších hotovostných vankúšov na strane domácností, čo sa odzrkadlí v nižšej spotrebe.

Graf 9: Zmena HDP v bežných cenách v rámci rôznych scenárov (mld. eur)

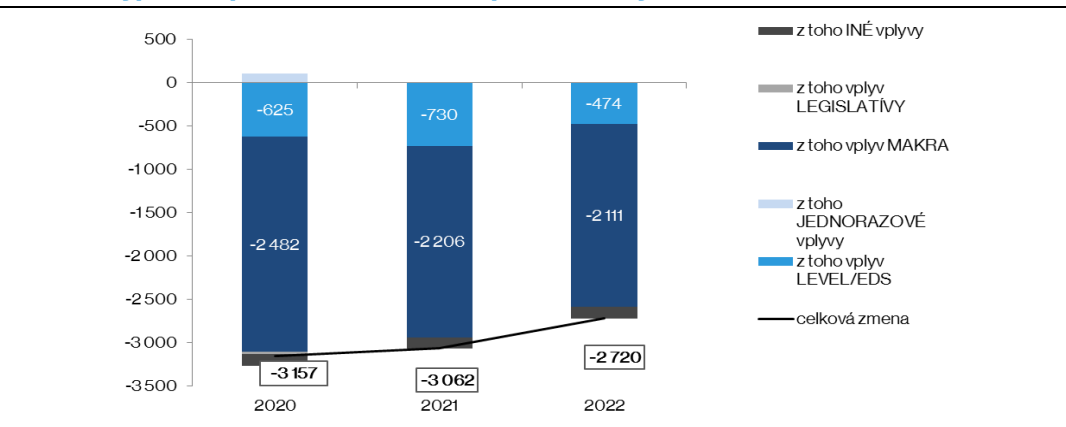

zdroj: IFP, UloziskoIFP

Porovnanie aktuálneho odhadu s rozpočtom verejnej správy 2020-2022

V porovnaní s rozpočtom verejnej správy 2020 – 2022 je aktuálna prognóza daňových a odvodových príjmov nižšia o 3 157 mil. eur až 2 720 mil. eur (Graf 10). Rozpočet bol postavený na základe údajov dostupných ku koncu roka 2019 a zároveň obsahoval aj príjmové položky nad rámec tých schválených výborom pre daňové prognózy (eKasa a nanomarkere).

Graf 10: Výpadok oproti schválenému rozpočtu na roky 2020 až 2022 (v mil. eur)

zdroj: IFP, UloziskoIFP

Ministerstvo financií SR v súlade s ústavným Zákonom o rozpočtovej zodpovednosti aktualizuje a zverejňuje prognózy daňových a odvodových príjmov. Tieto prognózy boli prerokované na zasadnutí **Výboru pre daňové prognózy (VpDP) 16. apríla 2020**. **KRRZ, NBS, Infostat, Tatrabanka, ČSOB, Slovenská sporiteľňa a UniCreditBank označili prognózu za realistickú.**

Viac o daňových prognózach ako aj podkladové materiály je možné nájsť na [stránke IFP](#) v časti Ekonomické prognózy ⇒ [daňové prognózy](#).

Detailné údaje o vývoji jednotlivých daňových príjmov na horizonte prognózy ako aj rozbitie príspevkov jednotlivých faktorov k aktualizácii prognózy, či podkladové údaje k jednotlivým dátam v komentári sú k dispozícii na [UložiskoIFP](#).

Materiál prezentuje názory autora a Inštitútu finančnej politiky, ktoré nemusia nevyhnutne odzrkadľovať oficiálne názory Ministerstva financií SR. Cieľom publikovania komentárov Inštitútu finančnej politiky (IFP) je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne ekonomické témy. Citácie textu by sa preto mali odkazovať na IFP (a nie MF SR), ako autora týchto názorov.